

Üstad Bediüzzaman ve Diyarbakır

Üstad Bediüzzaman Hazretlerinin birinci hedefi olan Risâle-i Nur yoluyla “Kur’ân’ın sönmez ve söndürülmez manevî bir güneş olduğunu bütün dünyaya ilân ve ispat etmesinin” 1 yanında, ikinci bir hedefi olan “Şarkî Anadolu’da “Medresetü’z-Zehra” namında bir darülfünûn açmak, ya Van’da veyahutta Diyarbakır’da darülfünûn derecesinde bir medrese tesisine çalışmaktı.” 2 Yani öncelikle şarkta din ve fen ilimlerinin birlikte okutulacağı ve üç dilde yani Arapça, Türkçe ve Kürtçe eğitimin verileceği üniversiteler zincirinin tesisini istiyordu. Peki, bunun sebebi neydi?

Bunun sebebini ise Üstad Bediüzzaman Hazretleri şöyle açıklıyor: “Câmiü’l-Ezher Afrika’da bir medrese-i umumiye olduğu gibi, Asya Afrika’dan ne kadar büyük ise, daha büyük bir darülfünun, bir İslâm üniversitesi Asya’da lâzımdır. Tâ ki İslâm kavimlerini, meselâ: Arabistan, Hindistan, İran, Kafkas, Türkistan, Kürdistan’daki milletleri, menfi ırkçılık ifsat etmesin. Hakikî, müsbet ve kudsî ve umumî milliyet-i hakikiye olan İslâmiyet milliyeti ile “Mü’minler kardeşler” (Hucurat s. 10. a.) Kur’ân’ın bir kanun-u esasîsinin tam inkişafına mazhar olsun. Ve felsefe fünunu ile ulûm-u diniye birbiriyle barışsın ve Avrupa medeniyeti, İslâmiyet hakaikiyle tam musalâha etsin. Ve Anadolu’daki ehl-i mektep ve ehl-i medrese birbirine yardımcı olarak ittifak etsin diye, vilâyât-ı şarkiyenin merkezinde hem Hindistan, hem Arabistan, hem İran, hem Kafkas, hem Türkistan’ın ortasında, Medresetü’z-Zehra mânâsında, Câmiü’l-Ezher üslûbunda bir darülfünun, hem mektep, hem medrese olarak bir üniversite için, tam elli beş senedir Risâle-i Nur’un hakaikine çalıştığım gibi ona da çalışmışım.” 3 Geçen bir vesile ile Diyarbakır’a gitmiştik. Eskiden beri hem aile dostumuz, hem de benim Nur dairesine girmemin vesilesi ağabeylerden Celal Beyin çok samimî ilgisi ve Diyarbakır’daki Nur hizmetlerinin geldiği nokta bizleri son derece memnun etti. Bu ziyaret, başta Diyarbakır olmak üzere bütün şark vilayetlerinin Risâle-i Nurlara muhtaç olduğunu tekrar görmemize de sebep oldu.

Aynı zamanda memleketim olan Diyarbakır, Türkiye’nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde yer alan tarihî bir ildir. Merkez ilçesiyle birlikte 17 ilçesi vardır. Dünyanın eski şehirlerinden biridir. Diyarbakır bölgesinin en eski ismi Asur kaynaklarında Amid olarak geçmektedir. Diyarbakır ismi ise, Arabistan’dan göç eden bir kabîleden ortaya çıkmıştır. Arabistan’dan gelen Bekr Kabîlesi Dicle civârına yerleştiklerinden bölgeye “Bekrlerin Diyarı” mânâsına gelen Diyar-ı Bekir ismi verildi. Zamanla bu isim Diyarbakır olarak söylenmeye başladı.

1937 senesinde Bakanlar Kurulu kararıyla Diyarbakır Diyarbakır olarak değiştirildi. Diyarbakır’ın Diyarbakır’ oluşuna dair çalışmalar, Türk Dili dergisinin Haziran 1938 nüshasında özetlenmiştir. 17 Kasım 1937 tarihinde yapılan bir dil tartışmasının ardından şehrin adı Diyarbakır’ olarak değiştirildi. Türk Dil Kurumu Genel Sekreteri İbrahim Necmi Dilmen’e gönderilen telgraf şöyledir: Diyarbakır şehrinin isminin etimolojisine dair etüt var mıdır? Esasta bu şehrin ismi ‘Bakır memleketi’ mânâsına olan ‘Diyarbakır’ olması gerektir ve artık bu isimle tanınacaktır.

Bakırın, çocukluk ve gençlik yıllarımızın geçtiği Elazığ’a bağlı Maden ilçesinde çıktığını çok iyi biliyorum. Bakırdan ziyade karpuz ve üzüm gibi şirin meyveler ve civanmert insanlar memleketi olan Diyarbakır, kökü ecnebide olan zındıka komitelerinin ellerinin kırılmasıyla İnşaallah şarkın maddî manevî gözbebeği olacaktır.

Üstad Bediüzzaman Hazretlerinin “Medresetü’z-Zehra” olarak vasıflandırdığı şark üniversitesinin birini Diyarbakır’da

istemesi mânidardır. “Câmiü'l-Ezher'in kızkardeşi olan, Medresetü'z-Zehrâ namıyla dârülfünunu mutazammın pek âli bir medresenin Bitlis'te ve iki refikasıyla Bitlis'in iki cenahı olan Van ve Diyarbakır'da tesisini isteriz” 4 ifadeleri, Diyarbakır'ın önemini ortaya koymaktadır.

Üstad Bediüzzaman Hazretlerinin duâ hükmündeki bu isteği ve projesi gelişerek tahakkuk etmektedir. “Medresetü'z-Zehra”nın vazifesini deruhte edecek ve bütün dünyada olduğu gibi, “hem Diyarbakır ve Şarkta Nur dersaneleri açılmaktadır.” 5

“Anadolu'nun birçok yerlerinde Nurlara hizmet devam etmekle beraber; bilhassa Ankara, İstanbul, Diyarbakır, Urfa medrese-i Nuriyeleri yalnız buldukları muhitte değil, çok geniş bir sahada hizmet-i îmâniyede bulundular. Bu hizmetleri yalnız bir kişi değil, bir merkez değil, yalnız mâlûm şahıslar değil; hizmet-i Kur'âniye olduğu için, pek çok vecihlerde, pek çok zâtlar tarafından îfa edildi. İsmi bilinmeyen nice hâlis talebeler, sâdik mü'minler, bu hizmet-i kudsiyede çalıştılar, nur-u Muhammedînin yayılmasına gayret ettiler.” 6

“Diyarbakır'dan dün aldığımız mektupta ifade edildiğine göre, Diyarbakır havalisiyle beraber şarkta şimdi iki yüz kadar Nur dersaneleri açılmış. Ayrıca Diyarbakır'da kadınlara mahsus dört beş dersane-i Nuriye varmış. İnşallah bu büyük bir hayrın alâmetidir.” 7

1950'li yıllarda gelişen bu hizmet kervanı büyüyerek devam etmektedir. “Manevî Medresetü'z-Zehra ve Medrese-i Nuriye çok yerlerde açılacak”8 diyen Üstad Bediüzzaman Hazretlerinin bu müjdesi her yerde net bir şekilde görülmektedir. Bilhassa modern şehirleşmeyi hızlandıran Diyarbakır'da ve onun yeni semtlerinde sevindirici ve şevk verici faaliyetler ve Nur dersanelerinin açılması bizleri çok memnun etti. Böylesine zorlu bir atmosferde kudsî ve nuranî dâvâyı yüklenen fedakâr hizmet erlerine binler tebrikler ve duâlar.

1910 yılında Van'dan Şam'a doğru seyahati esnasında Üstad Bediüzzaman Hazretleri, Diyarbakır'a da gelir ve burada konferanslarla ulema ve halkı meşrûtiyet ve Medresetü'z-Zehra hakkında bilgilendirir ve dâvâsını anlatır. Üstad Bediüzzaman Hazretleri, tam yüz sene sonra güzel bir tevafuk olarak, aynı mevsimde, “Bediüzzaman Hizmet TIR'ı” adıyla, Diyarbakır'ı tekrar şerefliendirerek yapılan hizmetlerin makbuliyetini imzalayıp, tebrik etmiştir. Kutlu olsun.

Dipnotlar:

1- Tarihçe-i Hayat 82.

2- age. 83.

3- Emirdağ Lâhikası 843.

4- Münâzarât 302.

5- Emirdağ Lâhikası 854.

6- Tarihçe-i Hayat 1037.

7-age.853.

8- age. 858.